

Sygn. akt III CSK 175/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa M. P. G.
przeciwko I. sp. z o.o. z siedzibą w J.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 grudnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony pozwanej I. sp. z o.o. w J. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt II Ca (...) oddalającego apelację pozwanej od wyroku wstępnego Sądu Rejonowego w K. z dnia 19 października 2018 r. uznającego powództwo co do zasady za uzasadnione, Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Według wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (strona pozwana nie powoływała się na naruszenie prawa procesowego): w dniu 13 września 2014 r. powódka wraz z mężem przebywała w sklepie strony pozwanej z zamiarem zakupu urządzeń łazienkowych. W tym czasie w sklepie miał miejsce remont, dolne piętro było zamknięte dla klientów, zaś na górnym piętrze klienci poruszali się z wózkami w różnych kierunkach. W sklepie znajdowała się przeciętna ilość klientów. Regały z towarami były ustawione w bliskiej od siebie odległości. Powódka poruszała się wzdłuż regału z towarami i w pewnym momencie zatrzymała się na jego końcu rozmawiając z mężem. W tym momencie zza powódki wyłoniła się młoda niezidentyfikowana kobieta, która ciągnęła za sobą duży wózek z umieszczonym na jego dole towarem w postaci płaskiego przedmiotu, wystającego poza obręb wózka i szybko skręciła w lewo w alejkę, a ścinając zakręt podcięła wystającym przedmiotem obie nogi powódki, na skutek czego powódka upadła na podłogę doznając obrażeń.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W ocenie skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności wyjaśnienia, czy istnieje nieskodyfikowany (niezawarty w treści przepisów powszechnie obowiązujących) generalny obowiązek zarządzającego (dysponującego) obiektem lub obszarem, do którego dostęp jest nieograniczony dla ogółu społeczności (miejsce publicznie - dostępne), sprawowania nadzoru nad każdą osobą przebywającą na terenie tego obiektu lub obszaru.

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego (art. 415 k.c., a w przypadku osoby prawnej - art. 416 k.c.) zachodzi, gdy zdarzenie wyrządzające szkodę nie pozostaje w związku z jakimkolwiek istniejącym stosunkiem zobowiązaniowym, lecz jest samodzielnym źródłem powstania nowego stosunku obligacyjnego. Przesłankami tej odpowiedzialności jest powstanie szkody, zdarzenie, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy określonego podmiotu oraz adekwatny związek przyczynowy między tym zdarzeniem a szkodą (art. 361 § 1 k.c.). Czyn sprawcy pociągający za sobą odpowiedzialność deliktową musi cechować bezprawność (element obiektywny czynu) i zawinienie (element subiektywny czynu).

Bezprawność oznacza sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym, tj. z nakazami i zakazami wynikającymi z normy prawnej oraz wynikającymi z norm moralnych i obyczajowych, określanych jako zasady współżycia społecznego oraz dobre obyczaje (zob. wyrok składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1968 r., III PRN 66/67, OSPiKA 1968, nr 12, poz. 261, a także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 40/03, nie publ. i z dnia 15 marca 2007 r., II CSK 528/06, nie publ. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012, nr 8, poz. 97).

Na podstawie prawa cywilnego winę można przypisać podmiotowi prawa, gdy istnieją podstawy do negatywnej oceny jego zachowania z punktu widzenia zarówno obiektywnego, jak i subiektywnego (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1959 r., 3 CR 461/58, OSN 1960, nr 1, poz. 25). Wina sprawy może być umyślna albo nieumyślna. W przypadku winy nieumyślnej sprawca wprawdzie przewiduje możliwość wystąpienia szkodliwego skutku, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że zdoła go uniknąć (niedbalstwo), albo też nie przewiduje możliwości nastąpienia tych skutków, choć powinien i mógł jej przewidzieć (lekkomyślność). Pojęcie winy nieumyślnej w prawie cywilnym wiąże się z niezachowaniem wymaganej staranności w rozumieniu art. 355 k.c. Ocena miernika postępowania, którego istota tkwi w zaniechaniu dołożenia staranności, nie może być formułowana na poziomie obowiązków niedających się wyegzekwować, oderwanych od doświadczeń uwzględniających reguły zawodowe i konkretne okoliczności, a także określony typ stosunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 1998 r., III CKN 574/97, nie publ.).

Nie ulega więc najmniejszej wątpliwości, że zapewnienie bezpiecznych warunków dla klientów (w tym konsumentów) sklepów wielkopowierzchniowych spoczywa na przedsiębiorcach prowadzących w tego rodzaju obiektach działalność gospodarczą, w tym także zapewnienie im ochrony przed niedbalstwem i niebezpiecznym zachowaniem innych klientów (podobnie zresztą jak i swoim pracownikom, co wynika ze stosownych przepisów kodeksu pracy - por. art. 15, art. 94 pkt 4 oraz art. 207 § 2 pkt 1 k.p.; rzecz jasna, pracownicy przedsiębiorcy pod tym względem nie mogą być korzystniej traktowani niż klienci przedsiębiorcy). Dotyczy to także organizacji w zakresie bezpieczeństwa korzystania przez klientów

robiących zakupy z wózków oraz sprawowania w tym przedmiocie należytego nadzoru. Jak stanowi art. 9 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jedn. tekst Dz. U. z 2021 r., poz. 162) przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą z poszanowaniem słuszych interesów konsumentów oraz ochrony praw człowieka (wcześniej art. 17 i art. 18 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wywodzi z przyjęcia przez Sądy *meriti* istnienia odpowiedzialności za zdarzenie, którego nie mogła przewidzieć, a które stanowiło nadzwyczajny i szczególny wypadek spowodowany w pełni, w całości przez innego klienta.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje podstaw do uznania, iż wyrok ten zapadł z oczywistą obrazą wskazanych w podstawach skargi przepisów prawa materialnego.

Z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia nie wynika, by powódka dopuściła się naruszeń, natomiast strona pozwana nie zadbała o właściwy nadzór i kontrolę przewożenia przez klientów ponadgabarytowych towarów, tj. wystających poza obręb wózka. Oczywistym jest, że odpowiedzialność bezpośredniego sprawcy, który nie został zidentyfikowany nie zwalnia strony pozwanej od odpowiedzialności za jej własne zaniedbania (art. 441 § 1 k.c.).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. W związku z tym, że przedmiotem zaskarżonego orzeczenia była kwestia wstępna (przesądzenie zasady odpowiedzialności) o kosztach postępowania kasacyjnego orzeknie sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji (art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 318 § 2 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c.).